

vedbärarens pojke

Ett öde i stormaktstidens Stockholm

Vedbärarens pojke är berättelsen om en familj, som förenar de nutida länderna Sverige, Finland, Estland och Ryssland. I ett gemensamt projekt, Baltic Connection, presenterar stadsmuseerna i Helsingfors, Stockholm, Sankt Petersburg och Tallinn denna spännande historia.



Ovan: "Den 7 oktober copulerade (vigde) pastorn i st. Catarina vedbäraren Johan Mårtensson med pigan Kristin Jacobsdotter, dock var det lyst för dem hos oss." Stockholms stadsarkiv. Hovförsamlingen C1 -2, sidan 251.

Vedbäraren och hans son Erik

På Stockholms slott, Tre kronor, arbetade på 1670-talet en man vid namn Johan Mårtensson. Han var i likhet med många slottsanställda daglönare. Han arbetade med att bära ved till alla eldstäderna. Johan hade en käresta, pigan Kristin Jacobsdotter. År 1677 lystes det för dem i slotts församlingen. De gifte sig senare i Katarina kyrka och bosatte sig i närheten. Två år senare föddes deras son Erik.

Sverige var en stormakt och en ny stor administration höll på att byggas upp i landet. Det behövdes utbildat folk. I Katarina församling inrättades en skola för att fattiga pojkar skulle få utbildning. I några matriklar som finns bevarade står det att skolan hade omkring 45 elever, uppdelade på två klasser. Skolbarnen kom från fattiga familjer där fäderna hade yrken som tornväktare, dödgrävare, järnbärare, sillpackare, skoflickare, skräddargesäller, dagsverkskarlar osv. Lärarna var präster i församlingen. Troligtvis gick Erik i "Katarina barnskola". Senare i livet kunde han både läsa, skriva och räkna.

Erik, Jöran Nordberg och Karl XII

När Erik blev äldre tog han tjänst som kammartjänare hos den nästan jämnåriga Jöran Nordberg. Troligen var det i samband med detta som Erik tog sig namnet Sederholm.

Efter det att flera länder gemensamt förklarat Sverige krig lämnade Karl XII Stockholm år 1700. Han kom aldrig tillbaka till huvudstaden. Han gav sig ut i det stora nordiska kriget som innebar slutet på Sveriges stormaktsdrömmar.

År 1703 prästvigdes Jöran Nordberg och fick tjänst som fältpräst. Han lämnade Sverige tillsammans med sin betjänt Erik Sederholm och anslöt till de svenska trupperna i Polen. Jöran Nordberg gjorde en snabb karriär och blev efter några år en av kungens närmaste präster. Han blev en av Karl XII:s hovpredikanter och skrev en biografi över kungen.

Erik Sederholm i Ryssland, Lettland och Estland

År 1709 kom det stora nederlaget i Poltava. Karl XII flydde till Turkiet och Sederholm blev krigsfånge i Ryssland. Han tvingades, tillsammans med 23 000 andra svenska krigsfångar, att gå hela vägen upp till Moskva. Där hölls stora segerparader, där fångarna visades upp innan de skickades till Sibirien. De tillfångatagna prästerna och officerarna slapp denna förödmjukelse.

Erik erbjöds så småningom en tjänst hos en ryss, greve Raguzinskij. Erik tog



Slädolyckan. Stockholm en vinterdag i början av 1700-talet. Till vänster ligger slottets ved- och virkesupplag, omgärdat av ett plank. På kajen är stenblock staplade. Det är byggnadsmaterial till det nya slottet. På isen

åker några ungdomar skridskor. Mitt i bilden har två personer ramlat ur en släde. Den händelsen har gett tavlan namnet Slädolyckan. Konstnären är okänd. Stockholms stadsmuseum.



Vedbärarens pojke.
Foto: Lotten Serrander, Stockholms stadsmuseum.

arbetet som förvaltare på ett stort gods i nuvarande Lettland och klarade sig på det sättet från att bli krigsfånge. Under sina resor till Estland, där hans arbetsgivare också ägde stora lantegendomar, träffade Erik en flicka från Finland, Brita Ekman. Hon var piga i handelsman von Währens hus i Tallinn (Reval). Den 28 december år 1719 gifte sig Erik och Brita i Raguzinskijs palats i Sankt Petersburg.

Familjen Sederholm i Helsingfors

Efter freden i Nystad, år 1721, bosatte de sig i Helsingfors som då var en liten stad med endast några få invånare. Erik fick arbete som tulluppsyningsman vid

Stora sjötullen. Eriks son Johan Sederholm har beskrivit det enkla liv de levde. Till vardags åt de fisk som Johan fiskat i hamnen, på väg hem från skolan.

Johan Sederholm blev trots sin enkla uppväxt en av Finlands rikaste män. När Gustav IV skulle döpas i Stockholm år 1778 var han en av faddrarna.

Så vedbärarens sonson kom tillbaka till Stockholms slott som en av de mäktigaste personerna i riket.

Tanken med projektet är att skolbarn ska få lära sig mer om stormaktstidens sista del och om livet i Stockholm på 1600-talet. Allt sett genom Eriks ögon. *PiaMaria Hallberg och Maria von Schéele*

Fakta: Erik Sederholm

- 1677 Eriks föräldrar, Johan Mårtenson och Kristin Jacobsdotter, gifter sig i Katarina kyrka.
- 1679 Erik föds.
- 1703 Erik lämnar Sverige för att tillsammans med sin arbetsgivare Jöran Nordberg delta i det krig som pågår i Europa.
- 1709 Han tillfångatas i Poltava efter att ha överlämnat sin ridhäst till en officerare.
- 1709 Erik lämnar Moskva för att bli uppsyningsman vid ett gods i Matux, ägt av greve Sawva Raguzinskij.

- 1719 Han gifter sig med finskan Brita Ekman. De träffas när Erik besöker en rik familj där Britta arbetar som piga.
- 1720 Första barnet föds. De får totalt 10 barn.
- 1721 Erik och hans hustru flyttar till Helsingfors.
- 1722 Han får anställning på sjötullskontoret i Helsingfors.
- 1744 Erik pensioneras från sjötullskontoret.
- 1751 Han dör i mars.